

Kansen en struikelblokken bij close reading

dr. Suzanne Bogaerds-Hazenberg
i.s.m. dr. Mienke Droop & prof. dr. Roel van Steensel
Radboud Universiteit

1

Wortels van close reading?

exegese = tekstuitleg, interpretatie:

“De zorgvuldige en bewuste interpretatie van belangrijke teksten zoals wetgeving en in het bijzonder van heilige teksten zoals de bijbel”

Vanuit literatuurwetenschap via *New Literary Criticism* (o.a. Richards, 1929)

Een set procedures en aanpakken gericht op een wetenschappelijk begrip van tekstmateriaal, geworteld in **exegetische tradities**
(Byron, 2021)

De betekenis ligt **alleen in de tekst zelf** besloten en kan worden ontsloten door **nauwkeurige tekstanalyse** gericht op woordenschat, tekststructuur en stijlfiguren.

2

Motieven voor close reading?

- ✓ Meer aandacht voor de tekst zelf
- ✓ Motiverende en rijke teksten
- ✓ Autonomie in het ontwerp van lessen
- ✓ Passend bij leescultuur: literaire doelen en kennisdoelen
- ✓ Vertragen in een snelle wereld
- ✓ Comprehension-as-sensemaking (Auckerman, 2013)

3

De golven sloegen tegen mijn gezicht en ik ging regelmatig kopje-onder. Toch wist ik met veel moeite het vlot van Gozert te bereiken. Er was alleen één probleem... Het vlot was te klein voor ons allebei.

Dus vochten we erom. Als echte piraten die allebei meer in het water lagen dan dat ze op het vlot zaten. We kieperden het vlot om, trokken de ander eraf of gingen er juist zelf zo breed mogelijk op liggen. Het gevecht duurde uren, dagen, misschien zelfs jaren: we wisten beide van geen opgeven.

'Kom je, Ties?' riep mijn vader vanaf het strand. Ik zag dat we nog steeds naast het eiland drijven. 'Zozo,' zei mijn vader. 'De helft van het water is uit het bad.'

Een close reading aanpak bij deze tekst?

(zie bijv. Boyles, 2013; Brown & Kappes, 2012; Fisher & Frey, 2012)

- Complexe tekst centraal
- Herhaaldelijk lezen
(wat, hoe, betekenis)
- Annoteren
(aantekeningen en tekstbewijs)
- Tekstafhankelijke vragen
Dialogo/discussie en evt. written response
- No frontloading principe
Maximale focus op de tekst zelf

Fragment uit Gozert, Pieter Pool
(Illustratie: Linde Faas)

4

Dit was ernst. De golven sloegen tegen mijn gezicht en ik ging regelmatig kopje-onder. Toch wist ik met veel moeite het vlot van Gozert te bereiken. Er was alleen één probleem... Het vlot was te klein voor ons allebei.

Dus vochten we erom. Als echte piraten die allebei meer in het water lagen dan dat ze op het vlot zaten. We kieperden het vlot om, trokken de ander eraf of gingen er juist zelf zo breed mogelijk op liggen. Het gevecht duurde uren, dagen, misschien zelfs jaren: we wisten beide van geen opgeven.

'Kom je, Ties?' riep mijn vader vanaf het strand. Ik zag dat we nog steeds naast het eiland dreven. 'Zozo,' zei mijn vader. 'De helft van het water is uit het bad.'

Een close reading aanpak bij deze tekst?
(zie bijv. Boyles, 2013; Brown & Kappes, 2012; Fisher & Frey, 2012)

Ambigüiteit van het woord 'ernst'

Strijd om het vlot als metafoor voor het thema: is er ruimte voor Gozert in Ties' leven?

Zintuiglijke onderdompeling en hyperbolen

Waar ligt de grens tussen werkelijkheid en inbeelding?

Climax en anticlimax

Fragment uit *Gozert*, Pieter Koolwijk
(Illustratie: Linde Faas)

5

Een diepe duik...

'The text and nothing but the text'
Gerichtheid op alles *binnen* de tekst
Dialogoog over (diepere) betekenis(sen)

Geen frontloading of voorbespreking
Koude duik: authentiek & maximale tijd

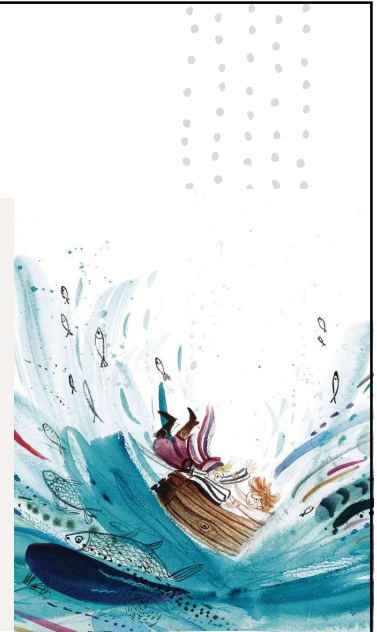
Alles draait om tekstbewijs
Vragen zijn tekstafhankelijk

6

...of verzuipen ze erin?

- *No frontloading* vergroot mogelijk juist kansenongelijkheid
- 'Tekstbewijs' veronachtzaamt andere waardevolle kennisbronnen
- Leerlingen worden leerkrachtafhankelijk en niet zelfregulerend
- Zijn leerkrachten voldoende bereid tot meerstemmige interpretatie?

Bijv.: Catterson & Pearson, 2017; Epley, 2019; Snow & O'Connor, 2016; Hinchman & Moore, 2013

7

Werkt het wel of werkt het niet?

Plausibele centrale ingrediënten

- ✓ **Herhaald lezen**
scaffold + cognitive processing + verschillende doelen
- ✓ **Tekstafhankelijke gespreksvragen**
scaffold + inhoudsgericht
- ✓ **Annoteren**
vertraagt/activeert + scaffold + integratie met schrijven

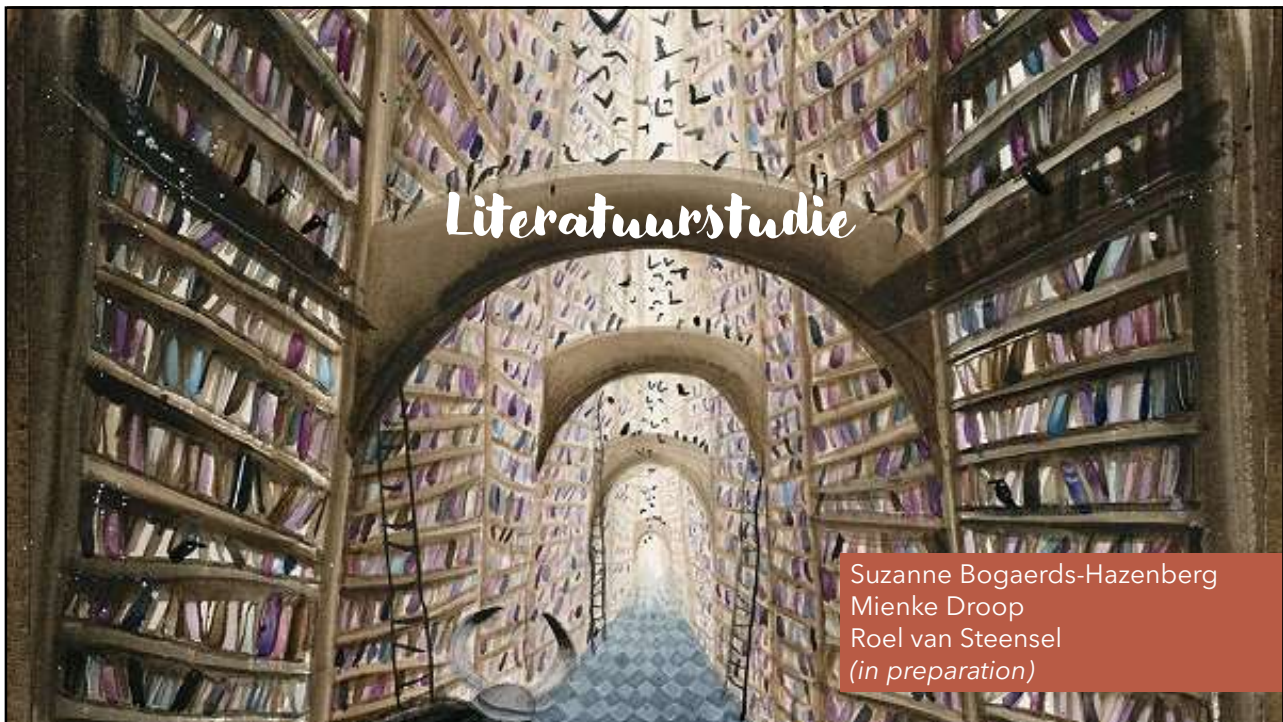
...maar we weten het niet zeker!

* Welk effect heeft *close reading* op leesvaardigheid?

* Hoe vertaalt men daarbij de *close reading principles* in de praktijk?

Zie: Stahl & McKenna (2002), Hinchman & Moore (2013), Beck et al. (2009), Mariage et al. (2024)

8

9

Werkt het wel of werkt het niet?

- ✓ Zoektermen vaststellen en gebruiken in wetenschappelijke databases ($n = 2604$)
- ✓ Met twee codeurs onafhankelijk relevante abstracts screenen ($n = 313$)
- ✓ Van de overgebleven **20 studies** op een rij: methode, interventie en uitkomst

Criteria voor inclusie

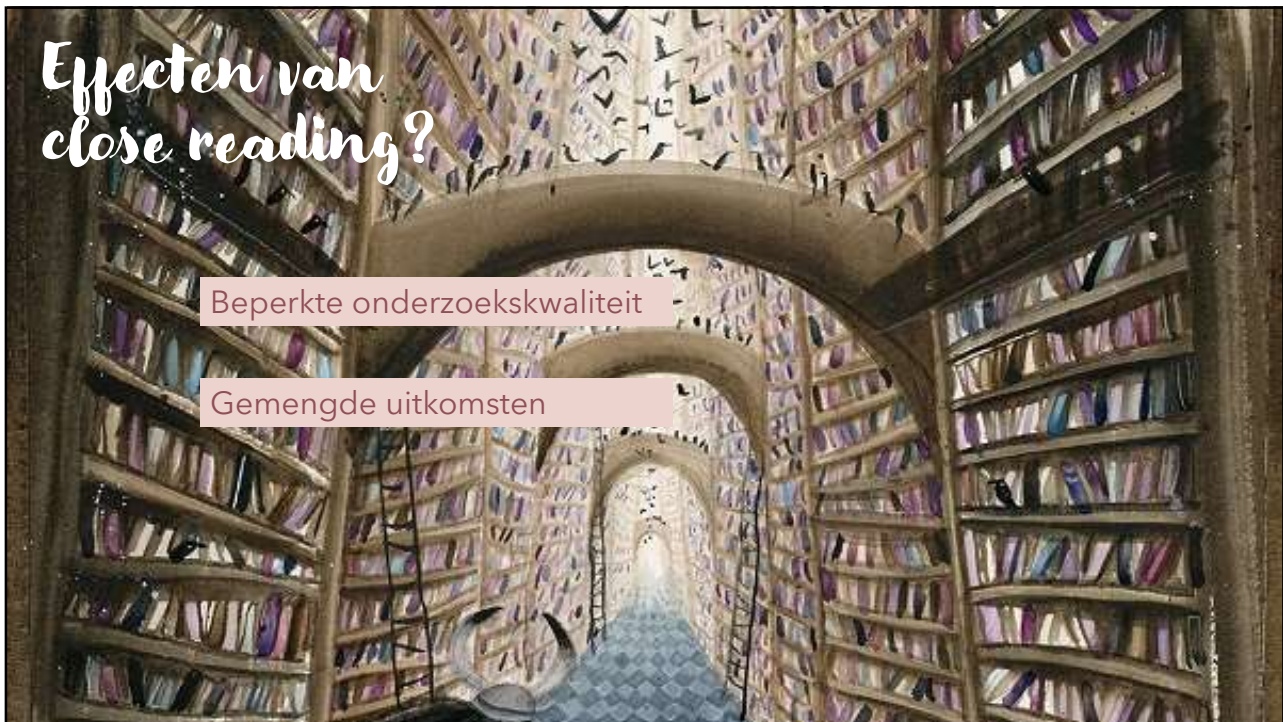
Interventie betreft *close reading* of operationaliseert minimaal twee kernelementen

Uitkomstmaten zijn gericht op leesvaardigheid (tekstbegrip, vloeiendheid, attitude)

Leerlingen in groep 5 tot klas 3 in een L1-context zonder ernstige (leer)stoornissen

Heldere onderzoeksopzet (quasi-experimenteel, pretest-posttest, casestudies)

10

Effecten van close reading?

Beperkte onderzoekskwaliteit

Gemengde uitkomsten

11

Operationalisatie

94% - Herhaald lezen

89% - Annoteren

78% - Tekstafhankelijke vragen & tekstbewijs

56% - 'Written response'

50% - Dialogische gesprekken

40% - Tutorgroepje (≤ 6)

37% - Woordenschat (+)

12

Enkele observaties

- Vaak 2 tot 5 herlezingen (gemiddeld 2 in po, 3.8 in vo) vooral met inhoudsgerichte doelen
- 'Koude duik': zelfstandige (eerste) lezing(en): slechts 33% in po, 25% in vo samen met leerkracht
- Annoteren gaat vaak om markeren/symbolen zetten volgens voorgeschreven aanpak (78%)
- Herlezen van *eigen annotaties* wordt in vo belangrijker (63%), vaker als opstapje naar schrijven
- *Notice-and-note* annotaties zie je alleen in groep 6-8; meer ruimte voor persoonlijke connectie
- In po meer gericht op samenvatten en schematiseren, vo meer op schriftelijke respons
- Alsnog weinig voortgezette (schrijf)taken: nauwelijks meervoudig tekstbegrip, nauwelijks synthese, ...

Bogaerds-Hazenberg, Droop & van Steensel (*in progress - onder embargo*)

13

De kansen...

Plausibele ingrediënten (vanuit theorie), mits er sprake is van...

- een flexibele aanpak: deel van breder didactisch palet
- veel leerkrachtprofessionalisering: tekstanalyse, dialoog, ...
- oog voor kennisbronnen en vragen van *buiten* de tekst

Kansen voor breed en rijk taalonderwijs

- rijke teksten benutten
- lezen, schrijven en gespreksvoering in samenhang
- ruimte voor dialoog en multiperspectivisme

14

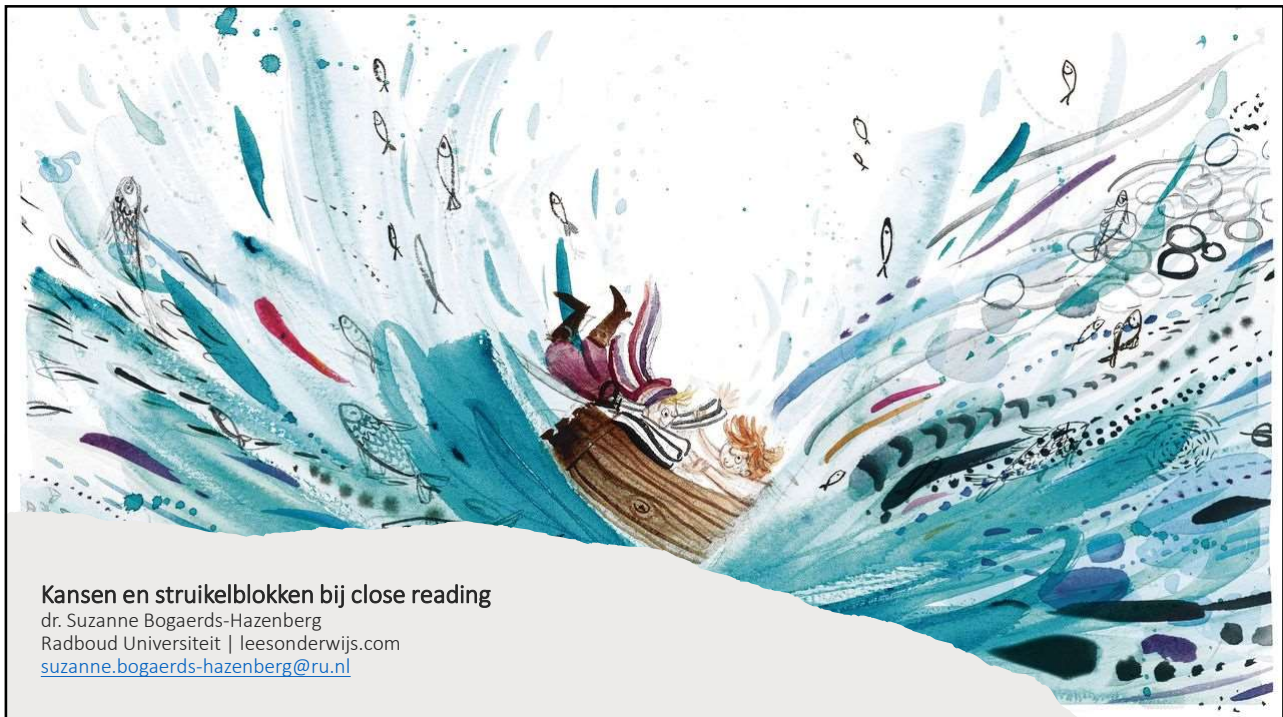
...en de struikelblokken

Onvoldoende bewezen in po en vo
=> nodig: *grootschalig* onderzoek
met *onafhankelijke* onderzoekers (zie
ook Welsch et al., 2019)

Exacte afstemming?

- klasniveau vs. kleine groepjes
- modus van tekstlezingen \neq GRR
- functionaliteit van het lezen en annoteren
bewaken: toewerken naar respons of discussie
- leerkrachtprofessionalisering
- spanningsveld: scaffolding vs. zelfregulatie?

15

Kansen en struikelblokken bij close reading

dr. Suzanne Bogaerds-Hazenberg
Radboud Universiteit | leesonderwijs.com
suzanne.bogaerds-hazenberg@ru.nl

16